

BIBLIOGRAFIE

Universul bibliografic

Dr. Zenovia Niculescu

Catedra de Științele Informării și Documentării, Facultatea de Litere,
Universitatea din București
E-mail: zenovianiculescu@yahoo.com

Dr. Zenovia Niculescu este profesor la Catedra de Științele Informării și Documentării a Facultății de Litere de la Universitatea din București. Predă cursuri de catalogare, clasificare, indexare și bibliografie. Domeniile sale de cercetare sunt sisteme de clasificare, limbaje de indexare, catalogarea documentelor, sisteme și structuri bibliografice, limba și literatura română.

Rezumat

Articolul este un eseu despre bibliografie, despre puterea și valoarea acesteia.

Universul bibliografiei perceput din perspectiva informațională dezvăluie nivelele de reprezentare referitoare la: tezaurul bibliografic; suportul informației bibliografice; organizarea și comunicarea informației bibliografice; utilizatorii bibliografiilor.

Printr-o abordare gnoseologică, aria de competență a bibliografiei se situează la nivelul întregii cunoașteri umane, iar funcția sa referențială se regăsește în gestionarea eficientă a pluridimensionalității informațiilor.

Cuvinte cheie: *Bibliografie, Nivele de Reprezentare, Valoare Informațională.*

Printr-o particularizare a unei sintagme arhicunoscute putem susține și argumenta faptul că cine stăpânește universul bibliografic deține puterea informației.

În același sens operează și ideea bibliografiei ca o componentă novatoare în Republica universală a cărților ce reușește să stabilească un echilibru real între existența și circulația informației livrești.

Dinamica și complexitatea informației, indiferent de suportul material, au declanșat elemente incipiente de haos, anihilate prin proiectarea și construirea unui sistem de procedee și deprinderi operative de stocare și structurare a informațiilor, specific bibliografiei care: „expune metodele de

cunoaștere, apreciere, selectare și propagare a cărților, sistematizează cunoștințele despre cărți și înfățișează metodele de întocmire a cercetărilor și listelor bibliografice.” (1)

O astfel de viziune integratoare a bibliografiei în cetatea spirituală a cărții dezvăluie ispita acestei invenții inteligente de a governa publicațiile dintr-o dublă motivație: teaurizarea memoriei culturale și valorificarea patrimoniului intelectual universal. Valențe explicative ale acestei aserțiuni se regăsesc în analiza valorică a profesoarei Louise-Noëlle Malclès privind bibliografia: „[care] duce la cunoașterea lumii literare, la ceea ce s-a scris și tipărit în trecut, la ceea ce se scrie și tipărește în fiecare zi, ea dă viață și mișcare cărții, ea facilitează lectura și o răspândește, ea creează emulația gândirii și muncii [...]. Bibliografia acumulează [...] de secole o masă enormă de informații de care ne închipuim nejust că ne-am putea lipsi pentru a reconstrui faptele istoriei.” (2)

Într-o accepțiune modernă bibliografia: „elaborează stocuri ordonate, fie de referințe despre documente, fie informații utilizabile direct și le restituie, disponibile și accesibile, utilizatorilor.” (3)

În termeni direct explicativi putem spune că bibliografia este un produs intelectual al comunității umane care funcționează pe toate planurile existenței unui document.

Într-o formă schematică, universul bibliografic comportă următoarele nivele de reprezentare:

- *Tezaurul bibliografic* reflectat în ansamblul diversificat al informației;

- *Supportul informației bibliografice* începând de la tăblițele de lut, papirus, hârtie până la *varianta digitală*;

- *Organizarea și comunicarea informației bibliografice*: structuri, standarde, organisme de specialitate, canale informaționale;

- *Utilizatorii bibliografilor*: beneficiari individuali și instituții interesate.

Dacă ne referim la aria de competență a bibliografiei, din perspectiva gnoseologică, vom preciza că se situează la nivelul întregii cunoașteri umane având modalități multiple de exprimare informațională prin instrumente specifice cu o funcționalitate complexă care sunt capabile să susțină și să dinamizeze gândirea creatoare. În acest sens, Louise-Noëlle Malclès are perfectă dreptate atunci când susține că activitatea bibliografică este axată pe: „cercetarea, identificarea și organizarea documentelor în vederea construirii de instrumente destinate sprijinirii muncii intelectuale (bibliografii, repertorii bibliografice). Ea reprezintă un mozaic de peisaje, fiecare relevând câte un aspect diferit [...]. În culegerile numite bibliografii

sau repertorii bibliografice se numără câteva zeci de mii deoarece bibliografia semnaleză cărțile tipărite în toate epocile și în toate țările și prezintă, astfel, un *tablou al tezaurului cultural* acumulat de națiuni în cinci secole.” (4)

Opinia predominantă asupra funcției referențiale a bibliografiei denotă capacitatea de a gestiona eficient pluridimensionalitatea informațiilor din profilul său de interes, prin cercetare, analiză și sistematizare a informațiilor din domeniul său de competență însoțite, uneori, și de referiri valorice asupra documentelor investigate. Situându-se în același plan al particularităților funcționale, Marcelle Beaudiquez apreciază: „La nivel general, bibliografia îndeplinește mai multe funcții: oferă informații rapide și exacte cititorilor, orientează cititorul către alte centre documentare care pot răspunde mai bine cerințelor sale, stabilește documentația pe diferite subiecte la cererea cititorilor, localizează documentele și permite realizarea celor două mari programe internaționale: C.B.U. și Accesul Universal (U.A.P.) prin localizarea documentelor.” (5)

Marcând, astfel, semnificațiile bibliografiei, mai adăugăm importanța faptului că aceasta este centrată pe complementaritatea demersurilor și interdisciplinarietatea informațiilor. Totodată, bibliografia este un mediu deschis de comunicare între om și carte, între prezent și trecut, având totodată capacitatea de a transmite mesaje bibliografice care pot determina accelerarea inovației în lumea miraculoasă a cărții. Din păcate, așa cum susține Neonila Onofrei: „Mai avem de luptat cu mentalitatea potrivit căreia [...] bibliograful nu face altceva decât niște simple liste de cărți [...], iar bibliografiile sunt lucruri «modeste» care nu pretind prea multe cunoștințe, nici putere de discernământ.” (6)

Chiar dacă așa stau lucrurile, vom prezenta, totuși, un profil al bibliografului creionat cu multă pasiune și putere de convingere, acum 60 de ani de către Traian Heroiu, pe care, în pofida citatului mult prea amplu, îl vom reda în întregime:

„Bibliograful *culege, ordonează și evidențiază* documentul scris, făcând lumină într-un labirint enorm și confuz de scrieri. Este *truda* sa. Bibliograful caută până la epuizare un anumit domeniu spre a găsi absolut tot ceea ce s-a scris, astfel ca produsul muncii sale să fie complet și după el să nu mai găsească nimeni altul nici un document în acel domeniu și pe acel interval de timp. Este *conștiinciozitatea* sa. Bibliograful nu scapă, de aceea, vreo scriere referitoare la o problemă dată. El nu se grăbește. El caută meticolos, cu pasiune și stăruință, cunoscând că orice omisiune îi slăbește opera. Este *răbdarea* sa. Bibliograful este foarte atent asupra notațiilor pe care le face în legătură cu autorul, titlul cărții sau articolului, pagina, editura, etc.,

spre a corespunde corect cu domeniul găsit și înregistrat. Este *precizia* sa. Bibliograful nu pornește la muncă oricum. Întâmplarea îl tulbură. El are întotdeauna un plan de lucru în investigație și o sistemă în tot ceea ce culege și tot ceea ce încheagă. Este *metoda* sa. Bibliograful își ține la curent opera, completând-o periodic cu lucrările noi, iar după ce a pus punct activității sale, ar dori ca cel care se angajează pe același drum să-l urmeze cu aceeași *conștiinciozitate*. Este, în același timp, *perseverența și testamentul* său. Bibliograful, în sfârșit, este conștient că truda sa folosește incomparabil mai mult altora decât lui, că el pune deci rodul muncii sale la dispoziția unui anonim consumator, întotdeauna unui cercetător și, probabil, unui creator. El culege, încheagă și oferă dezinteresat. Exact ca o albină. Este *noblețea* sa”. (7)

Note și bibliografie

- (1) TOMESCU, MIRCEA. *Bibliologie*. In: Consultații de biblioteconomie. București: I.S.I.A.P., 1969. p. 5.
- (2) MALCLÈS, LOUISE-NOËLLE. *Manuel de bibliographie*. Paris: Presses Universitaires de France, 1976. p. 17.
- (3) PRÉVOTEAU, MARIE-HÉLÈNE; UTARD, JEAN-CLAUDE. *Manuel de bibliographie générale*. Paris: Éditions du Cercle de la Librairie, 1995. p. 16.
- (4) MALCLÈS, LOUISE-NOËLLE. *Cours de bibliographie*. Genève: Librairie E. Droz, 1954. p. 6, p. 147.
- (5) BEAUDIQUEZ, MARCELLE. *Guide de bibliographie générale*. Munchen: K.G. Saur, 1989. p. 29-30.
- (6) ONOFREI, NEONILA. *O datorie sacră față de cultura română: bibliografiile naționale*. In: Biblioteca, 1997, nr. 4-5. p. 133-134.
- (7) HEROIU, TRAIAN. *Bibliograful: misiune, pregătire, încadrare*. Apud: Barbu Theodorescu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică, 1979. p. 150-151.